

Fa cosa de mig segle

És un fet conegut que tendim a magnificar el passat. Probablement es deu a un mecanisme defensiu de la memòria, que fixa els moments agradables i, en canvi, prova d'emboirar els desagradables empenyent-los cap a l'oblit.

I no tan sols conservem el record dels instants feliços, sinó que els embellim afegint-hi elements una mica inventats, sempre favorables. Dic això, d'altra banda tan obvi perquè ho ha experimentat gairebé tothom, a propòsit d'una època recent, perquè som molts els ciutadans encara vivents que en fòrem espectadors i, en bona part, protagonistes. Em refereixo als anys que van dels vint als trenta del segle actual, i concretament al nostre país. Sobretot pel que fa a les nostres lletres, a l'activitat editorial, a un fervor pretensament col·lectiu —o de selectíssimes minories— pels aspectes més refinats d'una cultura.

El premi Crexells: creació i consolidació

Confesso que jo mateix he caigut sovint en aquesta feblesa, ocasionada per una mena d'amor que encega. Especialment, en parlar de les tres primeres dècades i referint-me concretament a llibres i revistes. Quan ho he fet, estava convençut d'observar una gran objectivitat, recolzant-me en dades comprovables.

Aquells temps, tan recents, amb freqüència posats com a exemple, no eren tan esplendorosos com això. Indiscutiblement estimables, van cobrir una etapa que ens ha facilitat la presa, però hem de reconèixer que es movien dins una modèstia que convidava a la humilitat. M'ho ha fet veure el llibre de Martí Sans que, en ressenyar la història de l'Ateneu Barcelonès, explica detalladament el procés de crea-

Josep Maria de Sagarra

ció i consolidació del Premi Crexells.

Potser vist des de la perspectiva actual, caldrà un petit esforç per comprendre l'enorme prestigi que va tenir el "Crexells" ja des de la seva primera convocatòria. A més del seu propòsit d'estimular la narrativa en la nostra llengua, el premi aconseguí d'anar lligat als avatars editorials en català i a despertar l'interès d'un públic lector cada vegada més nombros. Però vet aquí que quan ho esmentem ara per a establir comparances

aquest mínim, el premi no seria atorgat. Si s'aconseguia, seria repartit de la següent manera: 5.000 pessetes per a l'autor de l'obra premiada, i les 5.000 restants per a l'edició del llibre, per a indemnitzar (sic) els membres del jurat i per a les atencions originades per l'organització del Premi.

Donatiu a l'Ateneu

D'això que transcriu fa poc més de mig segle. I ens causa admiració que amb 5.000 pessetes es pogués editar una novel·la, compensar la dedicació d'uns jurats i, encara, comptar amb un sobrant destinat a despeses complementàries. Cal dir que es preveia un tiratge de 500 exemplars, excedint amb tota seguretat els càlculs habituals per tractar-se d'una obra premiada. En Martí Sans conta una anècdota altament significativa: l'any 1932 va guanyar el "Crexells" en Josep M. de Sagarra, amb "Vida privada". Era una obra extensa que calgué publicar en dos volums, una temerària aventura editorial perquè el preu de venda s'hagué de fixar en vint pessetes. En Sagarra, que era membre de la Junta de l'Ateneu, es va oposar que l'obra fos adquirida amb destí a la biblioteca de l'entitat, al·legant que poder-la llegir de franc disminuiria les vendes, amb perjudici dels interessos del mateix Ateneu.

Això va desplaure a un sector de socis, que es van constituir en un grup de vint, aportaren una pesseta cada un, van comprar "Vida privada" i en van fer obsequi a la biblioteca de l'Ateneu, tot estampan al volum primer una dedicatòria contundent: "Donatiu de vint socis a l'Ateneu".

PERE CALDERS